

2. Антонович М. Україна в міжнародній системі захисту прав людини : теорія і практика : монографія / М. Антонович. Київ : Києв.-Могилян. акад., 2007. 381 с.
3. Рада ООН з прав людини. URL: <https://geneva.mfa.gov.ua/posolstvo/2602-human-rights> (дата звернення: 08.11.2022).
4. Створення та діяльність Комісії ООН з прав людини (1946–2006 рр.). *Науковий вісник Херсонського державного університету: Серія «Юридичні науки»*. Випуск 4. Том 2 (2013). С. 174–106.
5. Женевська конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях від 12 серпня 1949 року; Женевська конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб зі складу збройних сил, які потерпіли корабельну аварію на морі, від 12 серпня 1949 року; Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12 серпня 1949 року; Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року та Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) від 8 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199 (дата звернення: 08.11.2022).
6. Доповідь Незалежної міжнародної комісії з розслідування порушень в Україні: пункт 4 порядку денного Ситуації в галузі прав людини, що вимагають уваги зі сторони Ради. URL: https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/hrbodies/hrcouncil/coiukraine/A_HRC_52_62_RU.pdf (дата звернення: 08.11.2022).

Ключові слова: міжнародний захист прав людини, Рада ООН з прав людини, Міжнародний кримінальний суд.

Key words: international protection of human rights, Human Rights Council, International Criminal Court.

ГРАБИНСЬКИЙ МИХАЙЛО ІГОРОВИЧ

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
асистент кафедри міжнародного права, кандидат юридичних наук*

ГРУШКО МАЛЬВІНА ВАЛЕРІЙВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри міжнародного та європейського права,
кандидат юридичних наук, доцент*

ПИТАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ДЕРЖАВОЮ-ПОПЕРЕДНИЦЕЮ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Держава- правонаступниця за концепцією універсального правонаступництва повинна нести відповідальність за порушення зобов'язань держави-попередниці, а також коли держава- правонаступниця продовжує порушувати зобов'язання, які були належним чином прийняті її попередницею, оскільки це має серйозні наслідки для міжнародних відносин і порушує принципи, на яких ґрунтується

міжнародне право. Міжнародно-правова відповідальність держав за порушення зобов'язань є важливим інститутом в системі міжнародного права. Оскільки міжнародне право базується на домовленості й узгодженій волі його суб'єктів, зокрема суверенних держав, то власне на цьому ґрунтується і міжнародна відповідальність, що відрізняє її від інших видів юридичної відповідальності, таких як цивільна чи кримінальна.

Можна стверджувати, що принципи добросовісності та обов'язковості виконання міжнародних договорів та зобов'язань (*pacta sunt servanda*), передбачений у пункті 2 статті 2 Статуту ООН, включає в собі частково й принцип міжнародно-правової відповідальності. У 2001 році КМП ООН затвердила Статті про відповідальність держав. Міжнародно-правову відповідальність як правову категорію можна умовно поділити на три типи. Вже традиційно вітчизняні науковці виділяють два типи негативної відповідальності: за міжнародні протиправні діяння та за шкідливі наслідки дій, не заборонені міжнародним правом. Однак, тільки на основі негативної відповідальності неможливо забезпечити непорушність міжнародних правовідносин, що зумовлює виокремлення ще третього типу відповідальності. Позитивна відповідальність проявляється насамперед у належній поведінці суб'єктів міжнародного права задля досягнення міжнародного правопорядку. Ці типи відповідальності можуть співіснувати по-окремо, або ж поєднуватися у цікаві юридичні метаморфози, як-от «заподіяння контр-удару» в межах міжнародних економічних правовідносин як спосіб притягнення держави до відповідальності.

Також серед різновидів відповідальності можна назвати «самовідповідальність», адже наприклад у статті 7 Хартії економічних прав та обов'язків держав зазначається про те, що кожна держава несе відповідальність за вибір цілей і засобів свого економічного, соціального та культурного розвитку, а також за повну мобілізацію та використання своїх ресурсів, здійснення прогресивних реформ та забезпечення повної участі свого народу у процесі розвитку та його вигодах. Крім того, всі держави повинні співпрацювати, щоб усунути будь-які перешкоди, які заважають мобілізації та використанню ресурсів [1]. При цьому, на нашу думку, така «самовідповідальність» теж має «успадковуватися» в процесі правонаступництва, хоча можливостей притягнення до такого виду відповідальності у міжнародного права набагато менше.

У вітчизняній науці з'явилася думка, що репутаційна складова міжнародно-правової відповідальності – це значущий, але малодсліджений елемент міжнародного права, що відображає важливість репутації держави у світовій спільноті. Репутаційна складова відповідальності базується на тому, що держави мають свою репутацію, яку вони прагнуть зберегти та підтримувати. Порушення міжнародного права може призвести до порушення репутації держави на міжнародній арені та погіршення її міжнародної позиції. Репутаційна відповідальність може приймати різні форми, такі як санкції, бойкоту та інші форми тиску [2]. Використання репутаційної відповідальності

в міжнародному праві може призвести до створення неможливих умов для держави-порушника, яку засуджують та ізолюють коаліцією держав. «Джентльменські угоди» є дієвою формою притягнення до репутаційної відповідальності. Тому репутаційна складова міжнародно-правової відповідальності є важливим аспектом міжнародних відносин та підтримує їх стабільність. Однак, репутаційна складова відповідальності напевно не може бути успадкована у порядку правонаступництва.

У 2017 році розпочала роботу над правонаступництвом держав у сфері відповідальності держав, що звісно має заповнити цю суттєву прогалину у міжнародно-правовому регулюванні, зважаючи на постійні активні процеси державотворення в світі. Зважаючи на положення Глави III проекту Статей 2001 року, міжнародне правопорушення, що є причиною виникнення міжнародної відповідальності, за своєю суттю є порушенням взятих на себе раніше міжнародно-правових зобов'язань, а отже таке діяння є порушенням принципу «договори повинні виконуватися» (*pacta sunt servanda*) та тягне за собою настання відповідальності [3].

Держава- правонаступниця – це держава, яка прийняла права і обов'язки попередньої держави у відносинах з іншими державами. Тобто, коли держава-попередниця зникає, її права та обов'язки переходять до держави- правонаступниці. При цьому, держава- правонаступниця бере на себе не тільки права та обов'язки держави- попередниці, але й її міжнародно-правову відповідальність. Це означає, що якщо держава- попередниця порушувала свої міжнародні зобов'язання до свого зникнення, держава- правонаступниця повинна нести відповідальність за ці порушення.

Проблема того, які права і обов'язки колишньої УРСР переходили сучасній Україні в порядку правонаступництва, вирішується відповідно до міжнародного права та внутрішнього законодавства України. Для цього існує Закон України «Про правонаступництво України» від 12 вересня 1991 року, який дає підставу для України виконувати всі договірні зобов'язання колишньої УРСР [4]. Але оскільки рф заявила про своє правонаступництво як постійного члена Ради Безпеки ООН, то має відповідно і нести відповідальність за порушення норм міжнародного права державою- попередницею – срср. А тому тут важливо розмежовувати відповідальність рішень УРСР – як частини союзу, та срср – як репресивної держави, що вчиняла правопорушення зокрема і щодо своїх республік-членів.

Україна є миролюбною нацією, яка демонструє світу свою толерантність, цивілізованість та відданість демократичним цінностям на міжнародній арені навіть у важкі часи, захищаючи свої інтереси без використання насильства, як це робить рф. Це звісно свідчить про високу підтримку України коаліцією демократичних держав і початок понесення репутаційної відповідальності рф [5].

Створення спеціального трибуналу, який матиме відповідну компетенцію розслідувати та притягати до відповідальності за злочини, скоєні проти України та на території України, має стати ефективним

засобом на основі міжнародно-правового інституту відповідальності. Зібрана частина доказів вже дала можливість Україні подати позов до Міжнародного суду ООН проти РФ саме як до держави [6]. Сценарій розпаду РФ може викликати проблеми щодо визначення правонаступника для виплат репарацій та міжнародно-правової відповідальності. Але вирішення цих проблем дозволить сформувати ефективні механізми понесення міжнародної відповідальності державами- правонаступницями для їх подальшого закріплення на конвенційному рівні.

Загалом, якщо правонаступництво розглядати як певну міжнародно-правову гарантію, яка забезпечує стабільність міжнародних відносин у процесі заміни одних держав-суб'єктів міжнародного права іншими, то тоді виникатиме питання про передачу усієї правосуб'єктності від держави-попередниці та держави- правонаступниці (і право-, і діє-, і деліктоздатності). Міжнародне правонаступництво постійно зазнає змін через загальним прогресивний розвиток міжнародного права, і сьогодні регулюється не лише нормами звичаєвого права, але і міжнародними договорами – Віденською конвенцією про правонаступництво держав щодо договорів 1978 року та Віденською конвенцією про правонаступництво держав щодо державної власності, державних архівів і державних боргів 1983 року. Підсумовуючи вищевикладене, необхідно відзначити наступне: міжнародно-правова відповідальність держави- правонаступниці є важливим галузевим принципом міжнародного права в межах інституту міжнародно-правової відповідальності. Цей принцип передбачає, що держава- правонаступниця повинна нести відповідальність за порушення зобов'язань держави-попередниці. Якщо держава-попередниця була відповідальна за порушення договору з іншою державою, держава- правонаступниця повинна виконати усі зобов'язання, які були передбачені у цьому договорі. Також, держава- правонаступниця повинна компенсувати будь-який збиток, який був заподіяний державою-попередницею.

Список використаних джерел:

1. Хартія економічних прав та обов'язків держав. *Портал Верховної Ради України*. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_077
2. Грабинський М. І. Репутаційна складова відповідальності у міжнародному праві. *Актуальні проблеми міжнародного права* : Всеукраїнська науково-практична конференція (м. Харків, 10 березня 2023 року): збірник матеріалів / за ред. Т. Л. Сироїд, О. А. Гавриленка, В. М. Шамраєвої. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. С. 61-65.
3. General Assembly resolution 56/83, Responsibility of States for internationally wrongful acts, A/RES/56/83 (12 December 2001). URL: <https://undocs.org/en/A/RES/56/83>; Андрейченко С. С., Грушко М. В., Мануїлова К. В. Питання правонаступництва держав щодо міжнародно-правової відповідальності у зв'язку з діяльністю повстанських рухів чи інших рухів. *Держава та регіони. Серія «Право»*. 2022. № 4. С. 217–223.
4. Перевезенцев О. Ю. Міжнародно-правове регулювання інституту правонаступництва держав щодо міжнародних договорів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11. Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2004. 18 с.

5. Волощук О. Т. Відповідальність РФ за агресію та інші міжнародні злочини проти України в контексті проблеми виконання рішень міжнародних судів. *Juris Europensis Scientia*. 2022. Вип. 2. С. 126–130.
6. Шкуропацький О. І., Кокорева Д. В. Відповідальність російської федерації за воєнні злочини, скоєні на території України. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави* : тези доп. XI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 9 груд. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Наук. парк «Наука та безпека». Вінниця, 2022. С. 87–90.

Ключові слова: відповідальність в міжнародному праві, міжнародно-правова відповідальність, правонаступництво щодо міжнародно-правової відповідальності, правонаступництво щодо договорів.

Key words: responsibility in international law, international legal responsibility, legal succession in relation to international legal responsibility, legal succession in relation to contracts.

ДРОНОВ ВЛАДИСЛАВ ЮРІЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри міжнародного та європейського права,
кандидат юридичних наук*

ЕКОЛОГІЧНА ІНФОРМАЦІЯ ЯК ВИД ІНФОРМАЦІЇ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ: ПРАВО НА ДОСТУП

Класифікація інформації є важливою з точки зору різного режиму доступу до того чи іншого виду. Крім того, інформація, що відноситься до різних видів, може мати різне значення для міжнародної та національної безпеки, реалізації та захисту прав людини. При чому від виду інформації залежить й те, реалізація якого права найбільше з ним пов'язана.

Для того, щоб знайти перелік видів інформації, вершу чергу звернемося до Закону України «Про інформацію». В ньому, зокрема, перелічені такі види інформації: інформація про фізичну особу; інформація довідково-енциклопедичного характеру; інформація про стан довкілля (екологічна інформація); інформація про товар (роботу, послугу); податкова інформація; науково-технічна інформація; правова інформація; статистична інформація; соціологічна інформація; критична технологічна інформація [1]. Стаття 13 цього Закону встановлює, які відомості та/або дані відносяться до інформації про стан довкілля. Важливо, що інформація про стан довкілля не може бути віднесена до інформації з обмеженим доступом. Безумовно, в цій нормі є винятки, пов'язані з національною безпекою (Закон про інформацію).

Доступ до інформації про стан навколишнього природного середовища має для України особливе значення, що пов'язано з аварією на Чорнобильській атомній електростанції.